

TITLUL I. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND RAPORTURILE DE FAMILIE

PARTEA I. COMENTARII

Secțiunea 1. Principiile care guvernează raporturile de familie

1. Noțiunea sociologică și cea juridică de familie. Familia este considerată elementul natural și fundamental al societății. Ea este o formă a relațiilor sociale dintre oamenii legați între ei prin căsătorie sau rudenie^[1], o instituție fundamental socială întâlnită în toate societățile, chiar dacă formele ei particulare diferă substanțial dintr-un loc în altu^[2].

Familia reprezintă o realitate biologică, prin uniunea ce se realizează între bărbat și femeie, precum și prin procreație; este o realitate socială, pentru că reprezintă cadrul comunității de viață și de interese a celor ce o compun, uniți prin esența morală a căsătoriei și prin descendență într-un model unic al solidarității umane, este o realitate juridică, fiind recunoscută și ocrotită juridicește^[3].

Familia „nu este o entitate care trebuie să se distingă de membrii săi, ci în fiecare dintre membrii săi există o parte a personalității care este a familiei”. În această „parte a personalității” trebuie să se observe aspectul familiar al intereselor în joc: interesele familiei sunt interesele comune fiecărui membru al familiei și se concretizează prin chiar comuniunea de viață (de dragoste și de sentimente) care leagă pe fiecare component; cu alte cuvinte, interesul familiei este interesul format din suma intereselor fiecărui membru care trăiește în cadrul comunității familiale^[4].

---

^[1] A. Giddens, *Sociologie*, ed. a III-a, Ed. All, București, 2001, p. 154; E. Poenaru, G. Aioanei, *Căsătoria și divorțul*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 1.

^[2] R. Stark, *Sociology*, 3rd ed., Wadsworth Publishing Company, Belmont, California, 1989, p. 372; S.M. Cretney, *Principles of Family Law*, Sweet & Maxwell, London, 1974, p. 3.

^[3] I. Albu, *Dreptul familiei*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1975, p. 7.

^[4] G. Alpa, *Lo spirito del diritto civile. La tradizione rivisitata*, vol. II, Edizioni Culturali Internazionali Genova, Genova, 1985, p. 140.

Victor Hugo spunea despre familie că este „cristalul societății: nu se dizolvă”. Platon, unul dintre marii filozofi ai antichității, în opera *De Legibus*, susținea că „pentru ca o republică să fie bine construită, cele dintâi legi trebuie să fie acelea care reglementează căsătoriile”.

Din familie fac parte soții, părinții, copiii, precum și, uneori, alte persoane între care există relații de rudenie. Luând naștere prin căsătorie, familia începe prin a fi formată din soți.

În sens juridic, familia desemnează grupul de persoane între care există drepturi și obligații, care izvorăsc din căsătorie, rudenie, precum și din alte raporturi asimilate relațiilor de familie^[1].

Noțiunea sociologică și cea juridică de familie, în mod obișnuit, coincid, se suprapun. Există însă situații în care această corespondență nu există. În cazul desfacerii căsătoriei prin divorț, relațiile de fapt, în sens sociologic, încetează între soți, deoarece nu mai există între ei o comunitate de viață și de interese. Dar unele drepturi și obligații, deci relațiile de familie în sens juridic, continuă să existe, spre exemplu, cele privind întreținerea, dreptul la nume, bunurile comune, dacă acestea nu au fost împărțite la desfacerea căsătoriei^[2].

Într-o definiție cuprinzătoare, familia reprezintă comunitatea socială prin care se realizează viața în comun a soților și a copiilor acestora, care sunt uniți prin relații de ordin biologic, economic, psihologic, spiritual^[3].

2. Reglementare. Principiile ce guvernează relațiile de căsătorie sunt reglementate de art. 258 alin. (1) și (2) NCC.

3. Principiul căsătoriei liber consimțite. Un prim principiu consacrat în alin. (1) al art. 258 este principiul căsătoriei liber consimțite. Principiul este consacrat atât pe plan internațional, în art. 16 din Declarația Universală a Drepturilor Omului (adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. la 10 decembrie 1948), art. 12 din Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale (semnată la 4 noiembrie 1950, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994^[4]), cât și pe plan național, nu numai în alin. (1) al normei, ci și în Constituție, care, în art. 48 alin. (1), statuează că familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți și în art. 259 alin. (1) NCC, care prevede că familia are la bază căsătoria liber consimțită între un bărbat și o femeie.

^[1] I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, ed. a VIII-a revăzută și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 12.

^[2] I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *Tratat*, 2006, p. 13.

^[3] A. Stănoiu, M. Voinea, *Sociologia familiei*, Tipografia Universității București, București, 1985, p. 6; pentru definiții privind familia, a se vedea și B.D. Moloman, *Căsătoria civilă și religioasă în dreptul român*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 13-20.

^[4] M. Of. nr. 135 din 31 mai 1994.

Stricto sensu, acest principiu cu valoare constituțională înseamnă că voința concordantă a viitorilor soți este singurul factor subiectiv, relevant și indispensabil la încheierea căsătoriei. Acordul sau opoziția părților sau ale altor persoane nu are conotații juridice. Caracterul liber consimțit al căsătoriei înseamnă că nu există nici privilegii și nici discriminări de natură socială, rasială, etnică, religioasă în exercițiul dreptului fundamental al oricărei persoane de a se căsători și de a-și întemeia o familie.

4. Principiul egalității în drepturi dintre bărbat și femeie. Un al doilea principiu, consacrat tot de alin. (1) al art. 258, este principiul egalității în drepturi dintre bărbat și femeie^[1]. Este consacrată egalitatea femeii cu bărbatul, atât în ceea ce privește relațiile patrimoniale și personale dintre soți, cât și cele dintre părinți și copii.

Egalitatea femeii cu bărbatul în diferite activități este prevăzută în unele acte internaționale. Astfel, conform art. 16 alin. (1) din Declarația Universală a Drepturilor Omului, „cu începere de la împlinirea vârstei legale, bărbatul și femeia, fără nicio restricție în ceea ce privește rasa, naționalitatea sau religia, au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie. Ei au drepturi egale la contractarea căsătoriei, în decursul căsătoriei și la desfacerea ei”. De asemenea, potrivit art. 3 din Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale (adoptat de Adunarea Generală a O.N.U. la 16 decembrie 1966, ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974^[2]), „statele părți la prezentul Pact se angajează să asigure dreptul egal pe care îl au bărbatul și femeia de a beneficia de toate drepturile economice, sociale și culturale care sunt enumerate în prezentul Pact”.

Principiul egalității în drepturi dintre bărbat și femeie presupune că, odată ce a fost încheiată căsătoria, soții sunt egali în drepturi și

^[1] Egalitatea sexelor a fost proclamată prin Constituția din 1948. În Evul Mediu căsătoria era de multe ori o alianță sau un pact între două grupuri de părinți, întemeiat pe un schimb de femei, prin care chiar case dușmane hotărau să pună capăt ostilităților dintre ele. Fata era un obiect de tranzacție, o miză a puterii și îmbogățirii. Pentru a o obține de nevastă trebuia oferite pământuri, bani sau animale. Napoleon Bonaparte, caracterizând situația femeii măritate, spunea că „natura a făcut din femeile noastre sclavele noastre! Bărbatul are dreptul de a spune soției sale: Doamnă, azi nu veți ieși din casă! Doamnă, nu veți merge la teatru! Doamnă, nu veți vedea pe cutare sau cutare persoană! Doamnă, aceasta înseamnă că îmi aparțineți cu trup și suflet, în proprietate”. A se vedea, în acest sens, *R. Savatier, Le droit, l'amour et la liberté*. Librairie générale de droit et de la jurisprudence, Paris, 1963, p. 82, *apud A. Corhan, Dreptul familiei*. Curs. Teorie și practică, ediție revăzută și adăugită, Ed. Augusta, Timișoara, 2000, p. 43. Codul civil român a consacrat puterea maritală, care conferea soțului calitatea de cap al familiei și punea femeia măritată în subordinea soțului, lipsind-o de capacitate civilă, la fel ca minorii și interzișii.

^[2] B. Of. nr. 146 din 20 noiembrie 1974.

îndatoriri, atât în relațiile dintre ei, cât și în relațiile cu copiii lor minori; împreună ei trebuie să le asigure creșterea și educarea. În relațiile dintre soți, drepturile și obligațiile fiecăruia, având același conținut, sunt complementare și au o singură finalitate: interesul comun^[1]. Egalitatea dintre bărbat și femeie nu exclude însă dreptul femeilor la un regim de protecție, la fel cu al tinerilor, atunci când rațiuni sociale impun aceste măsuri^[2].

5. Principiul ocrotirii familiei. Al treilea principiu consacrat de alin. (2) al art. 258 este principiul ocrotirii familiei. Familia este ocrotită nu numai de stat, ci și de societate în general, dreptul la ocrotire fiind consacrat constituțional în art. 26 alin. (1).

Totodată, art. 8 al Convenției europene reglementează dreptul la respectarea vieții private și de familie. Respectul vieții private și de familie presupune obligația autorităților de a ocroti viața de familie și, în același timp, obligația de a se abține de la orice ingerință arbitrară în aceasta. În lumina jurisprudenței Curții Europene, protecția vieții de familie privește viața de familie existentă, formată în urma încheierii căsătoriei, și nu viața de familie aflată în stadiu de proiect^[3].

Corelativ dreptului la ocrotirea familiei, alin. (3) al art. 258 instituie obligația statului de a sprijini încheierea căsătoriei, dezvoltarea și întărirea acesteia. Sprijinul poate fi materializat prin diverse măsuri economice și sociale. Spre exemplu, până la data de 3 iulie 2010, prin Legea nr. 356/2006 privind acordarea unui sprijin financiar la constituirea familiei (în prezent, abrogată prin Legea nr. 118/2010), s-a prevăzut acordarea unui sprijin financiar în cuantum de 200 euro pentru persoanele care se află la prima căsătorie și au domiciliul sau reședința în România, indiferent de cetățenia soților (sprijinul era condiționat de următoarele elemente: ambii soți să fie la prima căsătorie, ambii soți să aibă domiciliul sau reședința în România). Tot astfel, O.U.G. nr. 158/2005 și O.U.G. nr. 148/2005, coroborate cu O.U.G. nr. 111/2010, ambele în vigoare începând cu data de 1 ianuarie 2006, prevăd acordarea concediului și indemnizației de maternitate, respectiv de îngrijire a copilului bolnav, de îngrijire a copilului până la 2 ani sau până la 3 ani în cazul copilului cu handicap. Prin Legea nr. 277/2010 s-a reglementat alocația pentru susținerea familiei. Tot în scopul ocrotirii și sprijinirii familiei, dezvoltării și consolidării solidarității familiale, bazată pe prietenie, afecțiune și întrajutorare morală și materială a membrilor familiei, ce constituie un obiectiv de interes național, a fost adoptată

[1] E. Florian, *Dreptul familiei*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2003, p. 20.

[2] Tr. Ionașcu, *Egalitatea condiției juridice a soților*, în L.P. nr. 10/1958, p. 105-106.

[3] C.E.D.O., *Johnston și alții c. Irlandei*, 18 decembrie 1986, www.echr.coe.int.

Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie. Ca atare, prin diferite acte normative, au fost stabilite măsuri care în final să contribuie la sprijinirea familiei, la încurajarea relațiilor de căsătorie, la consolidarea instituției familiei.

Principiul ocrotirii căsătoriei și familiei este cuprins în diferite acte internaționale:

a) Declarația Universală a Drepturilor Omului, în art. 16 prevede că „familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului”;

b) Pactul internațional privind drepturile economice, sociale, culturale, în art. 10 alin. (1) precizează că „o ocrotire și o asistență cât mai largă cu putință trebuie acordate familiei, element natural și fundamental al societății, în special pentru întemeierea sa și în răstimpul cât are responsabilitatea întreținerii și educării copiilor care sunt în sarcina sa”;

c) Pactul internațional privind drepturile civile și politice (adoptat de Adunarea Generală a O.N.U. la 16 decembrie 1966, ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974^[1]), în art. 23 alin. (1) precizează că „familia este elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului”;

d) Convenția europeană a drepturilor omului, în art. 8 consacră dreptul la respectarea vieții private și de familie.

Conform sociologilor^[2], întrucât relațiile de familie și rudenie formează o parte din viața noastră a tuturor, viața de familie cuprinde, practic, întreaga gamă a experiențelor emoționale. Relațiile de familie – cele între soț și soție, părinți și copii, frați și surori, sau între rude mai îndepărtate – pot fi cordiale și presărate cu împliniri. Dar ele pot fi la fel de bine încărcate cu cele mai grave tensiuni, ducând oamenii la disperare și supunându-i unui profund sentiment de teamă și vinovăție.

6. Noțiunea de soți. În sensul noului Cod civil, sintagma „soți” desemnează bărbatul și femeia uniți prin căsătorie. Prin urmare, numai persoanele de sex diferit, căsătorite, pot avea calitate de soți, nu și cele care conviețuiesc împreună, fără însă a fi legate prin căsătorie.

^[1] B. Of. nr. 146 din 20 noiembrie 1974.

^[2] A. Giddens, Sociologie, ed. a III-a, Ed. All, București, 2001, p. 175-179; A. Stănoiu, M. Voinea, Sociologia familiei, Tipografia Universității București, 1985; B.A. Riazentsev, Semeinoe pravo, Iuridiceskaia literatura, Moskva, 1971, p. 43; S.M. Cretney, Principles of Family Law, Sweet & Maxwell, London, 1974, p. 3.

Secțiunea a 2-a. Considerații generale privind căsătoria

7. Noțiunea și caracterele căsătoriei. Alineatul (1) al art. 259 NCC definește căsătoria, ca fiind o uniune între două persoane de sex diferit, realizată pe baza consimțământului lor liber exprimat, cu respectarea condițiilor de fond și de formă cerute de lege.

Din definiția căsătoriei se pot desprinde *caracterele acesteia*^[1]:

a) căsătoria este o uniune dintre un bărbat și o femeie; uniunea se realizează prin consimțământul celor care se căsătoresc și, odată realizată, ea este reglementată de normele legale;

b) căsătoria este liber consimțită^[2], în sensul că soții își exprimă în mod liber consimțământul, pe baza afecțiunii reciproce existente între ei;

c) căsătoria este monogamă, acest caracter decurgând în mod firesc din fundamentul căsătoriei, și anume afecțiunea reciprocă a soților; caracterul exclusiv al dragostei implică monogamia; nicio persoană nu poate fi căsătorită în același timp decât cu o singură persoană de sex opus; legislația în vigoare pedepsește bigamia;

d) căsătoria se încheie în formele cerute de lege; spunem că are caracter solemn, deoarece ea se încheie într-un anumit loc, în fața unei autorități de stat, la o dată dinainte stabilită;

e) căsătoria are un caracter civil, încheierea și înregistrarea ei fiind de competența exclusivă a autorității de stat;

f) căsătoria se încheie pe viață; legătura căsătoriei este menită să dăinuiască tot timpul vieții soților;

g) căsătoria se întemeiază pe deplina egalitate dintre bărbat și femeie; această egalitate se manifestă atât în raporturile dintre soți, cât și față de copii; egalitatea dintre bărbat și femeie depășește sfera relațiilor de familie, existând în toate domeniile vieții sociale;

h) căsătoria se încheie în scopul întemeierii unei familii; căsătoria este baza familiei; când avem o căsătorie încheiată în alt scop decât cel al întemeierii unei familii, suntem în prezenta unei căsătorii fictive, lovită de nulitate absolută.

Dreptul la căsătorie implică libertatea de alegere între celibat și căsătorie.

Dreptul de a întemeia o familie include în conținutul său dreptul de a avea copii, deci de a procrea (inclusiv prin recurgerea la tehnicile

[1] I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *Tratat*, 2006, p. 26.

[2] Latinii spuneau: „*Nuptias non concubitus sed consensus facit*” – ceea ce înseamnă că „nu traiul împreună, ci consimțământul face căsătoria”.

de fertilizare artificială, date fiind progresele înregistrate în domeniul procreației asistate medical) și dreptul de a adopta copii^[1].

8. Scopul căsătoriei. Scopul căsătoriei este declarat în alin. (2) al art. 259 NCC, acesta fiind întemeierea unei familii. Orice căsătorie încheiată în alte scopuri decât acela al întemeierii unei familii este o căsătorie fictivă, lovită de nulitate absolută. Este indiferent dacă ambii soți sau numai unul dintre aceștia urmăresc un alt scop decât cel al întemeierii unei familii, cum ar fi, spre exemplu, obținerea unor privilegii (de exemplu, căsătoria încheiată de un absolvent al institutului teologic pentru a obține o parohie).

9. Reglementări generale privind căsătoria. Alineatul (3) al art. 259 NCC consacră obligativitatea căsătoriei civile și caracterul facultativ al căsătoriei religioase, care poate fi celebrată doar după încheierea căsătoriei civile, textul fiind o preluare a dispozițiilor art. 48 alin. (2) din Constituție.

Instituția căsătoriei, sub aspectul condițiilor cerute pentru încheierea sa valabilă, a cauzelor de nulitate care afectează căsătoria, își găsește reglementarea în noul Cod civil.

10. Încetarea căsătoriei. Căsătoria are *caracter perpetuu*, ea se încheie pe viață, putând înceta în cazul morții unuia dintre soți (fie fizic constatată, fie declarată pe cale judecătorească) sau putând fi desfăcută prin divorțul soților. Căsătoria nu poate fi afectată de vreun termen sau de vreo condiție.

11. Dreptul la căsătorie. Dreptul la căsătorie este reglementat de art. 16 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, text conform căruia: „1. Cu începere de la vârsta nubilă, bărbatul și femeia fără nicio restricție în privința rasei, cetățeniei sau religiei, au dreptul să se căsătorească și să întemeieze o familie. 2. Căsătoria nu poate fi încheiată decât cu consimțământul liber și deplin al viitorilor soți. 3. Familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului”. Totodată, acest drept este reglementat în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, precum și de art. 12 din Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale, text potrivit căruia „începând cu vârsta stabilită prin lege, bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie conform legislației naționale ce reglementează exercitarea acestui drept”.

[1] C. Bîrsan, Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole, vol. I, Drepturi și libertăți, Ed. All Beck, București, 2005, p. 856.

Deși art. 12 din Convenția europeană este intitulat „Dreptul la căsătorie”, din modul său de formulare rezultă că în cuprinsul său ar fi proclamate două drepturi distincte: dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie. O asemenea interpretare a fost dedusă din folosirea conjuncției „și” din partea finală a reglementării convenționale, în care se utilizează sintagma „exercitarea acestui drept”, cu referire la întemeierea unei familii^[1].

Dreptul la căsătorie nu poate fi refuzat cu titlu de sancțiune vreunei persoane, cum ar fi, bunăoară, căsătoria unei persoane aflate în stare privativă de libertate.

12. Legea aplicabilă căsătoriei în raporturile de drept internațional privat. Sub acest aspect, distingem între condițiile de fond și cele de formă cerute pentru încheierea valabilă a căsătoriei.

Condițiile de fond sunt guvernate de legea națională a fiecăruia dintre viitorii soți la momentul celebrării căsătoriei, conform art. 2586 NCC. Prin urmare:

– dacă o căsătorie se încheie în străinătate între cetățeni români se aplică legea română; dacă o căsătorie se încheie în țara noastră între cetățeni străini, se aplică legea lor națională;

– dacă o căsătorie se încheie în străinătate între un cetățean român și un cetățean străin, fiecare dintre viitorii soți este supus, în ceea ce privește căsătoria, legii lui naționale;

– dacă o căsătorie se încheie în țara noastră între un cetățean român și un cetățean străin se aplică legea națională a fiecărui soț;

– dacă legea națională a cetățeanului străin cunoaște un impediment la căsătorie care, după legea română, este incompatibil cu libertatea de a încheia o căsătorie, acest impediment nu se va aplica, cu condiția ca unul dintre soți să fie cetățean român, iar căsătoria să se încheie pe teritoriul țării noastre;

– dacă o căsătorie se încheie în străinătate între un cetățean român și un apatrid (persoană fără cetățenie), pentru acesta din urmă se aplică legea țării unde își are domiciliul, iar în lipsă, legea țării unde își are reședința, în timp ce cetățeanul român este supus legii române;

– dacă o căsătorie se încheie în țara noastră între un cetățean român și un apatrid, pentru acesta din urmă se aplică legea română dacă are domiciliul în România, iar cetățeanul român este supus legii române;

^[1] C. Nicolescu, Conținutul dreptului la căsătorie și la întemeierea unei familii reflectat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în *Dreptul nr. 3/2009*, p. 52.

– dacă o căsătorie se încheie în țara noastră între doi apatrizi, fiecare este supus legii țării unde își are domiciliul sau reședința, iar în cazul în care domiciliul sau reședința apatrizilor este în România, se aplică legea română^[1].

Condițiile de formă sunt guvernate de legea statului pe al cărui teritoriu se celebrează căsătoria. În situația căsătoriei încheiate de un cetățean român în străinătate, în fața agentului diplomatic sau consular al României în statul respectiv, aceasta este supusă formalităților prevăzute de legea română.

Secțiunea a 3-a. Principiile privind relațiile dintre părinți și copiii

13. Principiul egalității depline în drepturi între copii. Textul art. 260 NCC consacră cu caracter general principiul egalității depline în drepturi între copii, fără a deosebi după cum sunt din căsătorie, din afara acesteia sau adoptați. Egalitatea se manifestă în privința tuturor drepturilor recunoscute copilului, fie prin acte normative cu caracter general (cum este Codul civil, Codul de procedură civilă), fie prin acte normative cu caracter special (cum este Legea nr. 272/2004^[2]).

Acest principiu al egalității în drepturi este consacrat și de art. 448 NCC, cu referire specială la instituția filiației, text conform căruia copilul din afara căsătoriei a cărui filiație a fost stabilită față de un părinte are față de acesta și rudele sale aceeași situație cu a copilului din căsătorie.

14. Îndatorirea părinților de creștere și educare a copiilor minori. Drepturile corelative ale minorilor. Calitatea de părinte dă naștere atât la drepturi, cât și la obligații. Principala îndatorire a părinților este aceea de creștere și educare a copiilor lor minori. Raportat la principiul egalității în drepturi a copiilor, consacrat cu caracter general de art. 260 NCC, îndatorirea de creștere și educare privește copilul în general, fără a deosebi după cum acesta este din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptat. Corelativ acestei obligații îi corespunde dreptul copilului (din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptat) de a fi crescut și educat de părinții săi.

Creșterea copilului este apreciată ca fiind una dintre cele mai dificile responsabilități ale părinților. O importanță deosebită trebuie acordată comunicării între părinți pe probleme de disciplină și de comportament

^[1] I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *Tratat de drept internațional privat*, ed. revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2005, p. 395.

^[2] M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004.

ale copilului. Părintele este cel mai important model pentru copilul său. El este principalul responsabil de îndrumarea copilului.

Conform art. 30 alin. (2) din Legea nr. 272/2004, act normativ special în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului, rămas în vigoare și după data de 1 octombrie 2011, cu excepția art. 40 alin. (1), art. 41 și art. 42, expres abrogate prin art. 230 lit. x) din Legea nr. 71/2011^[1], părinții au obligația să asigure copilului, de o manieră corespunzătoare capacităților în continuă dezvoltare ale copilului, orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor prevăzute de această lege. Corelativ acestei obligații, părinții copilului au dreptul să primească informațiile și asistența de specialitate necesare în vederea îngrijirii, creșterii și educării acestuia [art. 30 alin. (3) din Legea nr. 272/2004].

În îndeplinirea obligației de creștere și educare se acordă întâietate *principiului interesului superior al copilului*. Conform art. 31 alin. (2) din Legea nr. 272/2004, exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești trebuie să aibă în vedere interesul superior al copilului și să asigure bunăstarea materială și spirituală a copilului. O asemenea bunăstare se poate realiza prin diferite mijloace, și anume: prin îngrijirea copilului, prin menținerea relațiilor personale cu acesta, prin asigurarea creșterii, educării și întreținerii copilului, prin reprezentarea sa legală și administrarea patrimoniului său. Ori de câte ori intervin neînțelegeri între părinți cu privire la exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești, instanța de tutelă, după ascultarea ambilor părinți, hotărăște potrivit interesului superior al copilului [art. 31 alin. (3) din Legea nr. 272/2004]. Noțiunea de interes superior al copilului este largă și cuprinde ansamblul de factori care concurează la o dezvoltare normală, armonioasă, atât din punct de vedere fizic, cât și psihic.

Corelativ drepturilor copilului, recunoscute legislativ prin Legea nr. 272/2004, părinții au îndatoriri strâns legate de creșterea și educarea copilului lor. Astfel, dreptului copilului la creștere în condiții care să permită dezvoltarea sa fizică, mentală, spirituală, morală și socială îi corespunde obligația corelativă a părinților: a) de a supraveghea copilul; b) de a coopera cu copilul și de a-i respecta viața intimă, privată și demnitatea; c) de a informa copilul despre toate actele și faptele care l-ar putea afecta și de a-i lua în considerare opinia; d) de a întreprinde toate măsurile necesare pentru realizarea drepturilor copilului lor; e) de a coopera cu persoanele fizice și persoanele juridice care exercită atribuții în domeniul îngrijirii, educării și formării profesionale a copilului.

^[1] M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011.

Dreptului copilului de a beneficia de un nivel de trai care să permită dezvoltarea sa fizică, mentală, spirituală, morală și socială, consacrat de art. 44 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, îi corespunde obligația corelativă a părinților de a asigura, în limita posibilităților, cele mai bune condiții de viață necesare creșterii și dezvoltării copiilor, locuință, precum și condiții necesare pentru creștere, educare, învățatură și pregătirea profesională.

Dreptului copilului cu handicap la îngrijire specială, adaptată nevoilor sale, la educație, recuperare, compensare, reabilitare și integrare, adaptate posibilităților proprii, în vederea dezvoltării personalității sale, consacrat de art. 46 alin. (2) din Legea nr. 272/2004, îi corespunde obligația corelativă a părinților de îngrijire specială, care să asigure dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială a copiilor cu handicap. Îngrijirea specială constă în ajutor adecvat situației copilului și părinților săi ori, după caz, situației celor cărora le este încredințat copilul și se acordă gratuit, ori de câte ori acest lucru este posibil, pentru facilitarea accesului efectiv și fără discriminare al copiilor cu handicap la educație, formare profesională, servicii medicale, recuperare, pregătire, în vederea ocupării unui loc de muncă, la activități recreative, precum și la orice alte activități apte să le permită deplina integrare socială și dezvoltare a personalității lor.

Dreptului copilului de a primi o educație care să îi permită dezvoltarea, în condiții nediscriminatorii, a aptitudinilor și personalității sale, consacrat de art. 47 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, îi corespunde dreptul părinților de a alege felul educației care urmează să fie dată copiilor lor și obligația acestora de a înscrie copilul la școală și de a asigura frecventarea cu regularitate de către acesta a cursurilor școlare.

15. Dreptul copilului de a crește alături de părinții săi. Potrivit art. 30 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, copilul are dreptul de a crește alături de părinții săi.

Separarea copilului de părinții săi sau de unul dintre aceștia împotriva voinței lor nu poate avea loc decât cu titlu excepțional, adică în cazurile expres și limitativ prevăzute de lege, sub rezerva revizuirii judiciare și numai dacă acest lucru este impus de interesul superior al copilului (art. 33 din Legea nr. 272/2004). Ca atare, adoptarea măsurii separării copilului de părinți, în contra voinței lor, poate interveni dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele cerințe:

– împrejurarea ce justifică separarea este prevăzută expres într-un act normativ (spre exemplu, separarea poate fi dispusă, conform art. 36 din Legea nr. 272/2004, atunci când există motive temeinice de a suspecta că viața și securitatea copilului sunt primejduite în fa-

milie, deci când copilul este victima abuzului sau neglijării din partea părinților; când părinții trăiesc separat și trebuie luată o decizie în privința domiciliului copilului);

– separarea se impune în interesul superior al copilului;

– este posibilă revizuirea judiciară a măsurii separării copilului de părintele său ori de câte ori dispar sau se modifică împrejurările care au justificat adoptarea măsurii separării.

Orice separare a copilului de părinții săi trebuie să fie precedată de acordarea sistematică a serviciilor și prestațiilor prevăzute de lege, cu accent deosebit pe informarea corespunzătoare a părinților, consilierea acestora, terapie sau mediere, acordate în baza unui plan de servicii. Pentru a se preveni măsura separării, serviciilor publice de asistență socială le revine obligația de a lua toate măsurile necesare pentru depistarea precoce a situațiilor de risc care pot determina separarea copilului de părinții săi, precum și pentru prevenirea comportamentelor abuzive ale părinților și a violenței în familie.

Copilului separat de părinții săi i se recunoaște dreptul la protecție specială. Măsurile de protecție specială sunt cele expres și limitativ prevăzute de art. 55 din Legea nr. 272/2004, și anume: a) plasamentul; b) plasamentul în regim de urgență; c) supravegherea specializată.

Articolul 9 din Convenția O.N.U. cu privire la drepturile copilului (ratificată de România prin Legea nr. 18/1990, republicată, M. Of. nr. 314/2001) instituie obligația statelor părți de a „veghea ca niciun copil să nu fie separat de părinții săi împotriva voinței acestora, exceptând situația în care autoritățile competente decid, sub rezerva revizuirii judiciare și cu respectarea legilor și a procedurilor aplicabile, că această separare este în interesul superior al copilului”. Acest principiu consacrat convențional este strâns legat de alte drepturi reglementate de Convenția O.N.U. cu privire la drepturile copilului, precum: dreptul copilului de a-și cunoaște părinții și de a fi îngrijit de aceștia, în măsura posibilului (art. 7); dreptul copilului de a-și păstra identitatea, inclusiv cetățenia, numele și relațiile familiale (art. 8).

Acest drept nu este unul exclusiv al copilului, ci aparține atât copilului, cât și fiecăruia dintre părinți.

16. Principiul interesului superior al copilului. Ori de câte ori se ia o măsură care privește un copil, indiferent de persoana (fizică sau juridică) care o ia, trebuie respectat *imperativ* principiul primordial al interesului superior al copilului, consacrat pe plan internațional în art. 3 din Convenția O.N.U. cu privire la drepturile copilului, ratificată de România prin Legea nr. 18/1990, republicată, și pe plan național, nu numai în noul Cod civil, ci și în art. 6 lit. a) din Legea nr. 272/2004.

Conform art. 2 alin. (2) din Legea nr. 272/2004, acest principiu este impus inclusiv în legătură cu drepturile și obligațiile ce revin părinților copilului, altor reprezentanți legali ai săi, precum și oricăror persoane cărora acesta le-a fost plasat în mod legal. Principiul interesului superior al copilului prevalează în toate demersurile și deciziile care privesc copiii, întreprinse de autoritățile publice și de organismele private autorizate, precum și în cauzele soluționate de instanțele judecătorești.

Interesul superior al copilului pornește de la realizarea faptului că acesta este un individ care are nevoi și drepturi distincte de cele ale părinților. Prin urmare, interesul său ar putea fi diferit de cel al părinților sau tutorilor săi. Astfel, este normal ca interesul copilului să prevaleze în fața altor interese, atunci când se iau măsuri cu privire la copil.

Recomandarea 874 (1979) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei precizează ca un prim principiu următoarele: „Copiii nu trebuie să mai fie considerați proprietatea părinților, ci trebuie să fie recunoscuți ca indivizi având propriile drepturi și nevoi”.

17. Criterii pentru determinarea interesului superior al copilului.

Pentru a determina interesul superior al copilului, trebuie să se utilizeze criterii obiective, iar judecătorul trebuie să țină seamă de ele, evitând să decidă doar pe baza sentimentelor sau a convingerilor personale. În acest scop, instanța de tutelă poate dispune efectuarea unor investigații de către asistenți sociali, psihologi sau alți experți din domeniul judiciar pentru a stabili condițiile de viață ale copilului și ale părinților săi^[1].

Instanța de tutelă determină interesul superior al copilului ținând cont de următoarele criterii:

- a) nevoile fizice, emoționale și psihologice ale copilului, inclusiv nevoia copilului de stabilitate, având în vedere vârsta și etapa de dezvoltare a minorului;
- b) identitatea culturală, lingvistică, religioasă și spirituală a copilului, inclusiv apartenența la o anumită etnie;
- c) opiniile și preferințele copilului, în măsura în care acestea pot fi verificate în mod rezonabil;
- d) natura, forța și stabilitatea relației dintre copil și fiecare dintre părinții săi;

---

^[1] *Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, Rolul judecătorilor și al procurorilor în protecția și promovarea drepturilor copilului*, Ed. Trei, București, 2006, p. 43.

e) natura, forța și stabilitatea relației dintre copil și fiecare frate/soră, bunic și orice altă persoană semnificativă din viața copilului, față de care copilul a dezvoltat legături de atașament;

f) capacitatea fiecărei persoane, pentru care decizia instanței s-ar putea aplica, de a îngriji copilul și de a răspunde nevoilor acestuia;

g) capacitatea fiecărei persoane, cu privire la care decizia instanței s-ar putea aplica, de a comunica și coopera în chestiunile care privesc copilul;

h) orice antecedente ale fiecărei persoane, pentru care decizia instanței s-ar putea aplica, relevante pentru siguranța și bunăstarea copilului;

i) beneficiile pe care dezvoltarea și menținerea de relații semnificative cu ambii părinți le au asupra copilului și voința fiecăruia dintre aceștia de a susține dezvoltarea și menținerea unei relații cu celălalt părinte;

j) istoricul îngrijirii copilului;

k) orice plan propus pentru îngrijirea și creșterea copilului.

18. Medierea familială. Soluționarea oricăror cereri referitoare la copii ar trebui să aibă loc pe baza înțelegerii dintre soți, scop în care autoritățile care desfășoară activitate în domeniul protecției copilului au obligația de a da soților îndrumările necesare pentru ca, în final, cererea privitoare la copil să fie soluționată pe cale amiabilă.

Un rol esențial în soluționarea oricăror cereri privitoare la copii îl are medierea familială. Aceasta este definită ca fiind un proces voluntar, cu caracter confidențial, cu rolul de a ajuta părțile să-și explice reciproc problemele și nevoile în prezența unui mediator familial calificat, care de regulă este un asistent social, un avocat, un psiholog^[1].

Avantajele medierii familiale constau în aceea că reduce ostilitatea și face să crească șansele unei cooperări pe timp îndelungat; este mai puțin costisitoare; durează în timp mai puțin decât un proces; dă posibilitatea părților să comunice direct, fiecare parte implicată în mediere având posibilitatea de a asculta nevoile și dorințele celuilalt, să ia mai bine în considerare interesul superior al copilului.

19. Principiul celerității. Orice procedură cu privire la un copil trebuie să se circumscrie noțiunii de „termen rezonabil”, în scopul de a nu fi afectate interesul superior al copilului și relațiile de familie.

Principiul celerității în luarea oricărei decizii privitoare la copil este reglementat și de art. 6 lit. j) din Legea nr. 272/2004. În acest scop, potrivit art. 125-127 din Legea nr. 272/2004, cauzele privind stabilirea măsurilor de protecție specială se soluționează în regim de urgență,

^[1] *Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului*, op. cit., p. 45.

cu audierea obligatorie a copilului care a împlinit 10 ani, termenele de judecată care se acordă nu pot depăși 10 zile, părțile se consideră legal citate dacă citația li s-a înmănat cu cel puțin o zi înainte de termenul de judecată stabilit, pronunțarea hotărârii se poate amâna cu maxim 2 zile numai în mod excepțional, regula fiind aceea a pronunțării hotărârii în ziua închiderii dezbaterilor, hotărârea judecătorească se motivează și se comunică în maxim 10 zile de la data pronunțării.

Orice procedură ce are ca obiect relațiile dintre părinți și copii, indiferent de natura sa (administrativă sau judiciară), trebuie reglementată și desfășurată astfel încât să garanteze că dorințele și interesele părinților în privința copiilor lor sunt aduse la cunoștința autorităților și că acestea le iau în considerare în hotărârile pe care le adoptă. Ca atare, luarea oricărei măsuri ce afectează relațiile dintre părinți și copii trebuie să țină seama de dorințele și interesele părinților, dar și de interesul superior al copilului, dorința și interesul părintelui trebuind să concorde cu interesul superior al copilului.

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, autoritățile naționale trebuie să obțină o balanță corectă între interesele copilului și interesele părinților, iar în acest proces, o importanță particulară ar trebui să aibă interesele copilului, care, în funcție de natura și seriozitatea lor, se pot afla înaintea intereselor părinților. În particular, un părinte nu poate fi îndreptățit de art. 8 din Convenția europeană să aibă același statut, deoarece ar putea să dăuneze stării de sănătate și dezvoltării copilului^[1].

20. Noțiunea de „copil”. Prin sintagma „copil” se are în vedere persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nici nu a dobândit capacitatea de exercițiu.

Această prevedere cuprinsă în alin. (5) al art. 263 NCC trebuie coroborată cu dispozițiile art. 38 și art. 39 NCC. Astfel, de regulă, minorul dobândește capacitate de exercițiu la momentul când devine major, adică la împlinirea vârstei de 18 ani. Prin excepție de la această regulă generală, minorul poate dobândi capacitatea de exercițiu anterior împlinirii vârstei de 18 ani în următoarele situații:

a) prin căsătorie [este vorba de căsătoria încheiată pentru motive temeinice, în condițiile art. 272 alin. (1) NCC, de minorul care a împlinit vârsta de 16 ani];

b) prin emancipare, adică prin recunoașterea de către instanța de tutelă, justificată de existența unor motive temeinice, a capacității depline de exercițiu a minorului care a împlinit vârsta de 16 ani. Efectele

^[1] C.E.D.O., *Elsholz c. Germaniei*, § 50; *T.P. și K.M. c. Marii Britanii*, § 79; *Ignaccolo-Zenide c. României*; *Nuutinen c. Finlandei*, § 128.

recunoașterii judecătorești a capacității de exercițiu anticipate se concretizează în posibilitatea minorului respectiv de a dobândi și exercita drepturile și de a-și asuma și executa obligațiile civile ca o persoană majoră, fără a mai fi necesară încuviințarea părinților sau ocrotirea acestuia prin tutelă.

Emanciparea a fost definită în doctrină ca fiind „un act solemn sau un beneficiu legal, care are ca efect desființarea puterii părintești sau a tutelei, conferind minorului dreptul de a se conduce singur în ce privește actele personale și de a-și administra patrimoniul în limitele unei capacități restrânse”^[1].

Potrivit vechii reglementări, spre deosebire de cea cuprinsă în art. 40 NCC, emanciparea pronunțată conferea minorului o capacitate de exercițiu mai largă, dar nu deplină, existând și acte juridice pe care acesta nu le putea încheia singur.

21. Principiul ascultării opiniei copilului. Un principiu general, menit să asigure respectarea și garantarea drepturilor copilului, consacrat de art. 6 lit. h) din Legea nr. 272/2004, este principiul ascultării opiniei copilului și luarea acesteia în considerare, ținând cont de vârsta și de gradul de maturitate ale copilului. Principiul este consacrat și convențional. Astfel, art. 12 din Convenția O.N.U. cu privire la drepturile copilului se referă la dreptul copilului de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește. Ascultarea are menirea de a asigura participarea copilului la procesul de luare a deciziei.

22. Obligatorietatea ascultării minorului. Obligatorietatea ascultării opiniei copilului există numai atunci când minorul a împlinit vârsta de 10 ani. Până la această vârstă, ascultarea copilului este lăsată la aprecierea autorităților administrative și/sau judiciare chemate să ia o măsură cu privire la un copil.

Instituirea obligației de ascultare a minorului nu înlătură reglementările cu caracter special referitoare la consimțământul sau procedurile care privesc minorul^[2]. De exemplu, este necesar consimțământul copilului care a împlinit vârsta de 10 ani pentru schimbarea prenumelui [art. 473 alin. (3) NCC] sau în materie de adopție.

^[1] C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. 1, Ed. All, București, 1998, p. 435. Cu privire la emanciparea existentă în vechiul Cod civil, art. 421-433, abrogate prin Decretul nr. 185/1949, a se vedea: C.M. Crăciunescu, D. Lupașcu, Unele acțiuni aflate în competența instanței de tutelă în reglementarea noului Cod civil român, în P.R. nr. 7/2010, p. 15; C.M. Crăciunescu, D. Lupașcu, Emanciparea minorului în reglementarea noului Cod civil, în P.R. nr. 9/2011, p. 17.

^[2] E. Florian, în *Colectiv, Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 262.

23. Dreptul copilului de a fi ascultat. Ascultarea în procedurile referitoare la copii constituie un drept al copilului. Acest drept presupune:

a) posibilitatea copilului de a solicita orice informație potrivit cu vârsta sa și obligația corelativă a autorităților de a oferi informația solicitată;

b) posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere;

c) posibilitatea copilului de a fi informat în privința consecințelor pe care le poate genera opinia sa exprimată, în cazul în care este respectată;

d) posibilitatea informării asupra oricăror consecințe pe care le poate genera orice decizie referitoare la copil.

Dreptul copilului la informare este recunoscut și de art. 6 din Convenția asupra relațiilor personale care privesc copiii, adoptată la Strasbourg la 15 mai 2003 (și ratificată de România prin Legea nr. 87/2007^[1]), text conform căruia un copil considerat conform dreptului intern că are suficient discernământ are dreptul, exceptând cazul în care ar fi în mod evident contrar interesului său superior, să primească orice informație relevantă, să fie consultat, să își exprime opinia.

Dreptul copilului de a fi ascultat include și *dreptul lui de a cere să fie ascultat*, cerere care poate fi formulată atât de copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani, cât și de cel care a împlinit această vârstă. Desigur, în condițiile în care ascultarea minorului care a împlinit 10 ani este obligatorie, sancțiunea fiind nulitatea absolută a măsurilor luate în privința copilului care nu a fost ascultat, refuzul ascultării copilului poate interveni atunci când se apreciază că nu este necesară audierea copilului care nu a împlinit vârsta de 10 ani.

Practica românească, precum și cea a altor țări consideră că audierea unui copil singur nu contravine dreptului la un proces echitabil. Însă, întâlnirea dintre autoritatea administrativă/judiciară și copil trebuie consemnată în cuprinsul unui act, indiferent de denumirea lui (proces-verbal, raport).

24. Instanța competentă să ia măsuri cu privire la relațiile de familie. Prin art. 265 NCC s-a consacrat expres competența instanței de tutelă^[2] cu privire la luarea măsurilor date în competența instanței

^[1] M. Of. nr. 257 din 17 aprilie 2007.

^[2] Potrivit art. 229 alin. (1) și alin. (2) lit. a) și b) din Legea nr. 71/2011 (M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011), organizarea, funcționarea și atribuțiile instanței de tutelă și de familie se stabilesc prin legea privind organizarea judiciară. Până la reglementarea prin lege a organizării și funcționării instanței de tutelă: a) atribuțiile acesteia, prevăzute de Codul civil, sunt îndeplinite de instanțele, secțiile sau, după caz, completele specializate

judecătorești, în litigiile privind aplicarea dispozițiilor Cărții a II-a din noul Cod civil, precum și cu privire la măsurile de ocrotire a copilului prevăzute în legi speciale. S-a prevăzut totodată aplicabilitatea dispozițiilor art. 107 NCC. Trimiterea la prevederile art. 107 NCC înseamnă, pe de o parte, că, ori de câte ori într-un litigiu în materia familiei se impune adoptarea unei măsuri de ocrotire a persoanei fizice (soț, copil) prevăzute de art. 106, art. 108 și art. 109 NCC, competența adoptării măsurii revine instanței de tutelă, iar, pe de altă parte, că asupra oricărei măsuri ce privește relațiile de familie, asupra oricărui litigiu generat în legătură cu relațiile de familie, cu raporturile dintre soți, dintre părinți și copii, cu familia în general, instanța de tutelă se pronunță *de îndată*.

Sintagma „de îndată” înseamnă imediat, respectiv cât mai repede posibil, ținând seama de circumstanțele fiecărei cauze ce implică luarea unei măsuri în materia familiei, în general, astfel încât să nu se cauzeze vreun prejudiciu ca urmare a neintervenției rapide a instanței de judecată.

Se poate constata că atât art. 107 NCC, cât și art. 265 NCC prevăd doar generic competența instanței de tutelă, fără a se explicita care este instanța de tutelă competentă material și teritorial să soluționeze litigiile date în competența sa.

În aceste condiții, prevederile noului Cod civil referitoare la competența instanței de tutelă trebuie corelate cu dispozițiile privitoare la competență cuprinse în Codul de procedură civilă.

În ceea ce privește *competența materială*, conform art. 1 pct. 1 și art. 2 pct. 1 lit. b) CPC, aceasta revine *judecătoriei* sau *tribunalului*, în funcție de natura litigiului, de valoarea acestuia, ori de câte ori printr-o lege (generală sau specială) nu se prevede expres competența unei anumite instanțe [cum sunt, spre exemplu, prevederile art. 74 alin. (3) din Legea nr. 273/2004, republicată, conform cărora cererile prevăzute de această lege sunt de competența tribunalului în a cărui rază teritorială se află domiciliul adoptatului, respectiv a Tribunalul București, atunci când nu se poate determina instanța competentă).

În condițiile viitoarelor dispoziții procedurale, conform art. 94 pct. 1 lit. a) NCPC^[1], competența revine *judecătoriei*, ori de câte ori

---

pentru minori și familie; b) raportul de anchetă psihosocială prevăzut de Codul civil este efectuat de autoritatea tutelară, cu excepția anchetei prevăzute la art. 508 alin. (2), care se efectuează de direcția generală de asistență socială și protecția copilului.

^[1] Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, publicată în M. Of. nr. 485 din 15 iulie 2010, modificată prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 (M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012) și republicată în M. Of. nr. 545 din 3 august 2012.